

Międzynarodowy Dzień Pamięci o ofiarach Holokaustu

Oprac.: M. Dachnowicz

Fot.: K. Mazur

Przemyskie obchody Międzynarodowego Dnia Pamięci o ofiarach Holokaustu odbył się 23 stycznia 2024 r. To właśnie, tu w Przemysku znajdowało się największe getto na Podkarpaciu.

Tuż po godz. 12 uczczono pomordowanych Żydów z przemyskiego getta pod pomnikiem przy ulicy Kopernika 14. Odmówiono tam okolicznościową modlitwę, złożono kwiaty i zapalono znicze.

Następnie przy wejściu na stary cmentarz żydowski przy ul. Rakoczego odmówiono modlitwę ekumeniczną, gdzie odsłonięto tablicę informacyjną o historii cmentarza. Z taką inicjatywą wyszło Towarzystwo Przyjaciół Przemysła i Regionu. W obchodach uczestniczył wicestarosta przemyski Marek Kudła.

Getto w Przemysku

W czasie okupacji Niemcy utworzyli w Przemysku getto, do którego przesiedlono Żydów z całego powiatu. Przeszło przez nie około 22 tys. osób. 11 września 1943 r. getto formalnie zlikwidowano.

- (fot. www.shz-mykwa.pl)

Przemysk pod okupacją Niemiecką

We wrześniu 1939 r. Przemysk podzielono wzdłuż rzeki San na dwie strefy okupacyjne - niemiecką i sowiecką. Pod koniec roku Niemcy wypędzili za rzekę prawie wszystkich miejscowych Żydów znajdujących się w ich strefie okupacyjnej. Pierwsze getto w Przemysku utworzono na Zasaniu w 1940 r. Zostało ono zlikwidowane 3 czerwca 1942 r., a jego więźniowie rozstrzelani w forcie Łętownia.

W lipcu 1941 r., kiedy cały Przemysk był okupowany przez Niemców, Żydzi zostali zmuszeni do przeniesienia się do dzielnicy Garbarze. Niemcy ulokowali tam ponad 17 000 ludzi, a dzielnicy strzegła Schutzpolizei (Policja Porządkowa).

Przebieg akcji „Reinhardt”

Wiosną 1942 r. Niemcy stworzyli na terenie getta warsztaty produkcyjne i szopy. W czerwcu komendant Gestapo zażądał wydania 1000 osób do obozu janowskiego we Lwowie. Po wytypowaniu osób, 18 czerwca zostali oni przekazani Gestapo, a 20 czerwca wywieziono ich do obozu pracy. W lipcu starosta powiatu wydał dekret o oddzieleniu dzielnicy żydowskiej od pozostałych części miasta. W rezultacie 16 lipca utworzono i uszczelniono getto. Mieli do niego przeprowadzić się również Żydzi mieszkający w okolicznych miejscowościach. Zabroniono opuszczania getta bez

przepustki. Wszystkie wejścia zostały zamknięte i były kontrolowane.

27 lipca getto zostało otoczone i zablokowane przez Niemców. Następnego dnia przeprowadzono akcję deportacyjną, podczas której aresztowano i wywieziono do niemieckiego obozu zagłady w Bełżcu ok. 6500 Żydów. 31 lipca, podczas kolejnej akcji deportacyjnej, ok. 3000 Żydów wywieziono do obozu zagłady w Bełżcu. 3 sierpnia odprawiono kolejny transport. Do Bełżca przetransportowano wtedy ok. 3000 Żydów. Na przełomie października-listopada Niemcy przeprowadzili kolejną akcję deportacyjną w getcie. W transporcie do obozu zagłady w Bełżcu znalazły się kolejne 4000 osób. Pod koniec 1942 r. getto podzielono na część A i B. W lutym 1943 r. getto A oficjalnie zamieniono na obóz pracy. Natomiast w getcie B zgromadzono ok. 4000 Żydów uznanych za niezdolnych do pracy. Ostatecznie liczba przebywających tam ludzi była znacznie wyższa.

Likwidacja przemyskiego getta

2 września 1943 r. rozpoczęto likwidację getta B. Około 3500 Żydów wywieziono do niemieckiego obozu zagłady Auschwitz II Birkenau. 10 września Niemcy przeprowadzili przeszukanie getta w celu zlokalizowania ukrywających się Żydów, zamordowano wówczas ponad 1500 osób. 11 września 1943 r. getto formalnie zlikwidowano, a ponad 4000 ostatnich mieszkańców getta wysłano do obozu koncentracyjnego Auschwitz, obozu pracy w Szepienicach i obozu pracy przy Stalowej Woli.

Pomoc Polaków dla Żydów z przemyskiego getta.

Pomoc dla ludności żydowskiej trwała od początku okupacji miasta do jej zakończenia. Od lipca 1942 do lipca 1944 r. niesienie pomocy odbywało się tajnie przez polskie organizacje konspiracyjne. Komenda Obwodu Armii Krajowej, Powiatowa Delegatura Rządu, a od września 1943 r. placówka Okręgowej Rady Pomocy Żydom Żegota dostarczały fałszywych dokumentów osobistych, karty pracy i żywności do dzielnicy Żydowskiej. W wyniku terroru niemieckiego wojnę przetrwało ponad 200 przemyskich Żydów, co stanowiło 1 % z przedwojennych 20 tys. Żydów.

Info historyczne IPN Rzeszów

